

НОВІТНІ ЧАСИ

УДК 271.4-76-051 : 94 (477) "1904/1945"

DOI: <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2025.4.374>

*Ірина Федорів, Леся Костюк**

МІСІОНЕРСЬКІ ІНІЦІАТИВИ У ДУШПАСТИРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЕПИСКОПА ГРИГОРІЯ ХОМИШИНА (1904–1945 РР.)

Анотація: У статті проаналізовано місіонерські ініціативи Станіславівського єпископа Григорія Хомишина (1904-1945 рр.) у контексті суспільно-політичної та релігійно-духовної ситуації у Східній Галичині. Досліджено ідейно-богословське підґрунтя його місійної діяльності, зокрема вплив ідей католицького руху «Католицька Акція». Розглянуто практичні форми реалізації місіонерства церковного ієрарха: організація парафіяльних місій, підтримка чернечих згромаджень, катехитичне навчання молоді, спроби реформаторських ініціатив щодо латинізації ГКЦ. Показано роль Г. Хомишина у формуванні моделі активного душпастирства, зорієнтованого на духовне оновлення вірян і зміцнення через посилення статусу Церкви у суспільстві. Звернено увагу на виклики та спротив, з якими стикалася його місіонерська практика в умовах політичного протистояння, секуляризації суспільства та внутрішньоцерковних дискусій.

Ключові слова: Григорій Хомишин, місіонерська діяльність, ГКЦ, Станіславівська єпархія, душпастирство, духовне відродження

Постановка проблеми. Кінець 19 – перша половина 20 ст. увійшла в історію як складний період боротьби за національне відродження Східної Галичини, в якому провідну роль відіграла Греко-Католицька Церква (ГКЦ). Розпочиналася нова віха в історії її становлення як української національної Церкви. Водночас у першій половині 20 ст. ГКЦ опинилася перед низкою серйозних викликів: політичні переслідування національно-свідомого духовенства, секуляризація суспільства, моральна дезорієнтація широких верств населення у зв'язку з подіями Першої світової війни, Української революції 1917-1921 рр., втратою державності, польсько-українським протистоянням. У таких умовах особливої ваги набула місіонерська діяльність духовенства як інструмент духовного відродження нації, мобілізації мирянства та зміцнення внутрішньої єдності Церкви.

* Федорів Ірина Олегівна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1344-8053>; e-mail: feirol@tnpu.edu.ua

Костюк Леся Володимирівна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4608-6906>; e-mail: kostyuklv@tnpu.edu.ua

У цей період виокремлюється діяльність Станіславівського єпископа – Григорія Хомишина, котрий займав цю посаду з 1904 по 1945 рр. Його активна місіонерська діяльність мала значний вплив на розвиток ГКЦ у краї. У науковому дискурсі на сьогодні недостатньо осмислено феномен місіонерства єпископа, який мав свою концепцію, до певної міри незалежну від стратегії пастирського служіння Митрополита Галицького та Архієпископа Львівського А. Шептицького.

У даному науковому дослідженні *ставимо за мету* з'ясувати, якою мірою місіонерські ініціативи Г. Хомишина сприяли зміцненню інституційної стабільності, духовної глибини та соціального впливу ГКЦ у Станіславівській єпархії у складних умовах суспільно-політичних трансформацій першої половини 20 ст. *Науково-теоретичне значення* праці полягає у комплексному осмисленні феномену місіонерської діяльності Г. Хомишина як важливого чинника церковного, національного та культурного життя українців у Східній Галичині в зазначений період. Аналіз його пастирських ініціатив дозволить глибше зрозуміти механізми функціонування та стійкості ГКЦ у кризових історичних обставинах, доповнить науковий дискурс про модернізаційні процеси, що відбувались у східноєвропейському християнстві.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування її висновків у сучасному релігієзнавстві, релігійно-церковній діяльності священнослужителів, місіонерських ініціативах УГКЦ, оскільки досвід, напрацьований Г. Хомишином, є цінним зразком для вироблення стратегій духовної присутності Церкви в умовах сучасних викликів: секуляризації, морального релятивізму, російсько-української війни, різних форм гібридних загроз.

Робота базується на джерелах, зокрема пастирських посланнях і творах Г. Хомишина, спогадах сучасників, а також новітніх історико-релігієзнавчих студіях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про стійкий інтерес українських дослідників до постаті Г. Хомишина, окреслення його внеску у розвиток ГКЦ. Його місіонерські ініціативи досі досліджувалися фрагментарно. У низці праць О. Єгрешія висвітлено суспільно-політичну та культурно-просвітницьку діяльність єпископа, взаємовідносини із А. Шептицьким, окремі реформаторські ініціативи¹. Деякі аспекти місіонерства Г. Хомишина, зокрема проведення ним т. зв. виїзних парафіяльних місій, реколекцій для священників згадано у праці П. Мельничука «Владика Григорій Хомишин: патріот-місіонер-мученик»², статтях о. І. Пелехатого³ та о. А. Бойчука⁴. Дослідниця Н. Галушак відзначає вагомий внесок Г. Хомишина в удосконалення системи підготовки священників, сприяння у заснуванні Духовної семінарії у Станіславові (1907 р.)⁵.

¹ *Єгрешій О.* Єпископ Григорій Хомишин: портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча // Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. 168 с.; *Єгрешій О.* Взаємовідносини митрополита Андрея Шептицького і єпископа Григорія Хомишина Галичина // Науковий і культурно-просвітній красназничий часопис. Івано-Франківськ. 2001. № 5-6. С. 315-321; *Єгрешій О.* Обрядові дискусії в Галичині першої половини ХХ ст.: спроба історичного аналізу // Київська традиція і східний обряд в Українському християнстві (Науковий збірник). Київ-Тернопіль. 2004. С. 84-85.

² *Мельничук П.* Владика Григорій Хомишин: патріот-місіонер-мученик. Львів: Місіонер, 1997. 414 с.

³ *Пелехатий І.* Блаженний Священномученик Г. Хомишин: «Мега Місія – прослава Бога і спасіння людських душ» // *Хомишин Г.* Парохіяльна місія / Упорядн. А. Черемський. Харків – Івано-Франківськ. 2018. С. 16-22.

⁴ *Бойчук А.* Єпископ Хомишин як проповідник і місіонар // *Хомишин Г.* Парохіяльна місія / Упорядн. А. Черемський. Харків – Івано-Франківськ, 2018. С. 23-37.

⁵ *Галушак Н.* Із циклу програм «Блаженні УГКЦ». URL: <https://surli.cc/yonera>

Вплив ідеології католицького руху – «Католицька Акція» на світогляд єпископа та реформи ГКЦ у зв'язку з цим, ініційовані Г. Хомишиним, згадані у дослідженнях О. Бегена⁶. Спроба впровадження у Станіславівській єпархії григоріанського календаря досить ґрунтовно проаналізована у публікації У. Уської⁷.

Згадані дослідження підтверджують, що місіонерські ініціативи Г. Хомишина були невід'ємною частиною його душпастирської діяльності, спрямованої на зміцнення та розвиток ГКЦ в умовах низки політичних, ідеологічних і національних протиріч першої половини 20 ст. Водночас демонструють необхідність комплексного й об'єктивного вивчення практичних результатів місіонерських ініціатив єпископа на основі джерельних матеріалів.

Виклад основного матеріалу. Місіонерська діяльність Г. Хомишина була зосереджена переважно у межах його Станіславівської єпархії, мала глибокий реформаторський характер, спрямований на внутрішнє оновлення Церкви та її активну роль у житті суспільства. Ієрарх ставив своїм ключовим завданням проводити таку релігійно-церковну діяльність, котра б зреформувала ГКЦ за західним зразком і зміцнила її позиції у суспільстві.

Очоловивши Станіславівську єпархію у квітні 1904 р., Г. Хомишин поставив своєю головною метою душпастирської праці «прославу Бога і спасіння людських душ. Від цієї програми я ані не смію, ані не можу, ані не бажаю відступити»⁸. На перших сторінках фундаментального твору «Парохіяльна місія» єпископ окреслив ключові завдання своєї багатогранної і кропіткої священницької праці: «духовна місія має досягнути правдивий і тривалий успіх, вона повинна допомогти душі людини очиститися з гріха, вказати дорогу, якою вірні мають іти далі, ...духовна місія має впровадити вірних у практичне християнське життя»⁹. Підкреслимо, що Г. Хомишин був прихильником Католицької Акції, пропагував ідею, що прості віряни мають бути активними учасниками «спасіння душ» та співпрацювати у цьому зі священниками.

Відтак, з усіх численних напрямів апостольської діяльності Г. Хомишина – практичне місіонерство було найголовнішим. Усі інші починання та пастирські новації єпископа – реформа богословської освіти, створення 50 сирітських захистів і захоронок, розвиток монаших чинів і згромаджень, розквіт католицької преси та видавництва, створення парафіяльних читалень «Скала», будівництво численних об'єктів соціально-харитативної сфери – були допоміжними засобами у реалізації головного кредо його жертвового служіння – рятувати людські душі з неволі гріха завдяки Св. Тайн Покаяння і Євхаристії¹⁰.

Тому з приходом на єпископську кафедру владика Г. Хомишин зосередив свою основну увагу на духовному вдосконаленні священнослужителів, наголошуючи на вагомості молитви у священничому житті. Він наполягав на необхідності більш глибокого і

⁶ Беген О. Католицька Акція як мирянський рух в УГКЦ (1930-1939) // Ковчег. Науковий збірник із церковної історії. Львів: Місіонер, 2007. URL: <https://surli.cc/ysigct>; Беген О. Спроба владика Григорія Хомишина запровадити Католицьку Акцію у Станіславівській єпархії // Історія релігії в Україні. Науковий щорічник. Львів, 2010. URL: <https://surli.cc/bwocxm>

⁷ Уська У. Календарна реформа 1916 р. та український суспільно-політичний рух у Галичині // Вісник Львівської комерційної академії. Львів, 2009. Вип. 7. С. 35-42. URL: <https://surli.cc/afdzsn>

⁸ Галуцук Н. Із циклу програм...

⁹ Хомишин Г. Парохіяльна місія / Упорядн. А. Черемський. Харків – Івано-Франківськ, 2018. С. 16.

¹⁰ Пелехатий І. Блаженний Священномученик Г. Хомишин... С. 17.

жертвовного ставлення до пастирських обов'язків та актуальних місійних викликів. Для цього єпископ впровадив обов'язкові реколекції для священників своєї єпархії через кожні два роки. Від цього нововведення, як згадують сучасники, не усі священнослужителі «були в захваті», деякі їхали не охоче, ставились скептично. Проте після єпископських навчань, більшість підходили до нього і дякували. За утримання від реколекції можна було сплатити 10 австрійських крон¹¹.

Згодом єпископ започаткував активну практику відвідування парафій, у межах яких проводив одно- або двотижневі (т. зв. великі) місії (візні служіння, канонічні візитації) для усіх вірян, під час яких особисто виголошував проповіді, проводив духовні навчання, лекції та сповідав людей¹². Загалом упродовж своєї душпастирської діяльності Г. Хомишин провів 125 таких місій, 100 – самостійно та 25 – з допомогою запрошених ним парохів. Перша його місія відбулася у 1892-1893 рр. в Бучачі. А вже будучи єпископом, владика проповідував місійні науки у парафіях своєї єпархії систематично¹³.

Під час двотижневої місії єпископ виголошував 30 наук (одна тривала годину), а місцевий парох через кожні 3 дні проводив з дітьми катехизацію. Г. Хомишин зазвичай сам фінансував таку місію, щоб священники, котрі переважно мали сім'ї, не витрачалися матеріально¹⁴.

Документи засвідчують, що з 1907 р. Г. Хомишин проводив парафіяльні місії систематично. На цей час він уже мав сформоване коло священників, які їздили разом з ним. О. д-р А. Бойчук у своїх спогадах вказує їх прізвища: Гордієвський, Теодорович, Макогонський, Бахталовський, Козоровський, Вальницький, Ковч Григорій¹⁵.

У 1906-1907 рр. парафіяльні місії Г. Хомишина відбувалися на Гуцульщині. У кожній парафії вона тривала один тиждень по чотири години щоденно. Єпископ відзначав, що гуцули любили ставити запитання, і що це йому подобалось. У наступні роки до початку Першої світової війни він обійшов усі парафії єпископства на Покутті та Поділлі¹⁶.

У спогадах зафіксовано, якої популярності серед селян набувала місійна справа Г. Хомишина, що свідчить про зростання його авторитету і як наслідок зміцнення Церкви в регіоні. Наприклад, цікавими є свідчення, що на місії приходили люди з сусідніх сіл, часто групами, бо «єпископ кріпив вагаючого, тішив грішника, вказував на дорогу до неба, лишав в парохії Апостольство молитви...». Під час місії в с. Дзвинячі у 1930 р. один чоловік попросив посповідатися: «я сорок років не сповідався. Прошу зараз о сповідь». Цікавими й промовистими є свідчення, що місії відвідували й поляки. Наприклад, у с. Королівці коло Борщева у 1923 р. приходив поляк з сусіднього села, пояснюючи це так: «Ваш Єпископ має щось, що доходить глибоко до душі. Я прийшов перший раз з цікавості, а тепер ходжу з потреби»¹⁷.

¹¹ Хомишин Г. Парохіяльна місія... С. 24.

¹² Галуцук Н. Із циклу програм...

¹³ Мельничук П. Єпископ Григорій – проповідник і місіонар // Хомишин Г. Парохіяльна місія / Упорядн. А. Черемський. Харків – Івано-Франківськ, 2018. С. 39-40.

¹⁴ Мельничук П. Єпископ Григорій – проповідник... С. 38, 40.

¹⁵ Пастир Добрий: Блаж. Свмч. Григорій Хомишин (25.03.1867 – 28.12.1945) у спогадах сучасників. Івано-Франківськ – Харків, 2017. С. 150.

¹⁶ Хомишин Г. Парохіяльна місія... С. 25-26.

¹⁷ Пастир Добрий: Блаж. Свмч. Григорій Хомишин... С. 152-153.

Г. Хомишин сприяв та неодноразово організовував закордонні духовні місії в місцях проживання української діаспори, де зазвичай не було греко-католицьких священників. Перед тим вони проходили відповідне навчання у духовній семінарії міста Станіслава, що діяла з 1907 р. завдяки зусиллям Г. Хомишина. Переважно зголошувались їхати молоді енергійні душпастирі. Так, у 1911 р. декілька священників їздили до Бразилії, у 1927 р. – організовано поїздки в Аргентину. Кілька отців було направлено у Загреб в Югославії. Найбільше виїхало до США¹⁸.

Остання парафіяльна місія єпископа Г. Хомишина була у о. Теодозія Атаманюка в Лисівцях і завершилась 3 вересня 1939 р. У спогадах о. П. Мельничук підкреслював, що «своїми чудовими науками Владика притягав людей до церкви. Цей великий місіонар не жалів ні здоров'я, ні труду, ані гроша. Великий вплив на душі слухачів робили ті місійні науки, і де тільки були такі місії, там парохія була оживлена. І я вірю, що й нині той Святець Єпископ Григорій не перестає благати, щоб ширили Боже Царство в душах українського поневоленого, але нескореного Народу»¹⁹. Єпископ писав, що такі місії зробили дуже багато, але то був лише «початок справи»²⁰.

Г. Хомишин усвідомлював важливість продовження налагодженої ним місійної діяльності. У 1934 р. вийшло з друку надзвичайно цінне видання – «Парохіяльна місія», на жаль, лише у 100 примірниках, що призначалось для вузького кола священників-місіонерів, у якому єпископ систематизував увесь свій теоретичний і практичний досвід проведення таких духовних заходів. У книзі подано загальний план та структуру місії, розподіл місійних наук, інструкції, детальні вказівки для її практичного проведення. Праця вміщує три основні богословські частини: I – Про останні речі і Св. Тайну Покаяння, II – Євхаристійний культ, III – Про освячення душі²¹. Владика планував видати 2-е розширене видання для загального користування, але не встиг здійснити цей задум. Праця була опублікована уже за незалежної України, у 1999 р. накладом в 500 та у 2018 р. – у 1000 примірників²². Унікальність «Парохіяльної місії» полягає в тому, що у вітчизняній духовній літературі подібних книг немає, вона користується популярністю серед сучасних священників. За своїм значенням для Церкви її можна порівняти з «Духовними вправами» св. Ігнатія Лойоли²³.

Оскільки Г. Хомишин був одним із прихильників та активних діячів «прозахідної (латинської) традиції» в ГКЦ, тож послідовно впроваджував і популяризував саме католицькі літургійні та душпастирські практики. За свою єпископську каденцію докладно обґрунтовував необхідність і легітимність «західницьких» ідей у низці богословських праць, проповідях і пастирських зверненнях²⁴. Зокрема, у пастирському листі «Про византійство», написаному під час однієї із духовних місій в с. Фитьків (1931 р.) він доводив, що запроваджені в ГКЦ католицькі практики стали відповіддю на внутрішні потреби Церкви й не призвели до латинізації або колонізації українських греко-католиків, а також не

¹⁸ Бойчук А. Єпископ Хомишин як проповідник і місіонар... С. 36-37.

¹⁹ Мельничук П. Єпископ Григорій – проповідник... С. 46-47.

²⁰ Хомишин Г. Парохіяльна місія / Упорядн. А. Черемський. Харків – Івано-Франківськ, 2018. С. 25.

²¹ Кир Г. Хомишин. Парохіяльна місія. Інструкції. Станіславів, 1934. 348 с.

²² Хомишин Г. Парохіяльна місія / Упорядн. А. Черемський... 790 с.

²³ Духовні вправи св. Ігнатія Лойоли. Львів: Свічадо, 2021. 248 с.

²⁴ Недавні О. Григорій Хомишин, єпископ // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Григорій_Хомишин_єпископ

послабили їхньої національної ідентичності, «наш обряд через ті практики набрав життя, тепла і заінтересованя у вірних»²⁵. Натомість концепцію «візантійства», яку захищали прихильники «східної» традиції, він розглядав як орієнтовану на «чистий обряд», який, мав суто синодальний характер. Єпископ сміливо критикує формальні обрядовості візантійської (східної) церкви, «гнилий розклад», духовну деградацію її церковно-релігійного життя, звинувачує її, що вона стала рабиною світської влади, прийняла її форму і спосіб правління, дозволяє правителям вмішуватись в церковні справи, таким чином, призвела до цезаропапізму²⁶. Натомість ГКЦ, на думку владики, уже вийшла за межі візантійства, й повернення до нього розцінював як крок назад²⁷.

Будучи прихильником «західників», Г. Хомишин запроваджував елементи латинського обряду, зокрема, пропагував серед священників дотримання celibату, бо саме «целібс – спроможний дати з себе більше»²⁸. Єпископ об'єднав неодружене духовенство у «Товариство безжених священників імені святого Йосафата». У 1919 р., відповідно до рішення єпископської конференції під головуванням митрополита А. Шептицького, у Станіславівській єпархії було впроваджено практику висвячення виключно неодруженого кліру²⁹. Особистим прикладом Г. Хомишин утверджував ідеал священника як пастиря, цілковито відданого своєму духовному покликанню.

З метою уніфікації та модернізації ГКЦ, посиленню її зв'язків із Католицькою Церквою, зусиллями Г. Хомишина у Станіславівській єпархії відбулася спроба ще однієї ініціативи. У 1916 р. єпископ впровадив григоріанський календар. Проте 20 вересня 1925 р. владики Галицької митрополії на спільній конференції прийняли рішення зобов'язати Г. Хомишина скасувати реформу як «небезпечний експеримент». Незважаючи на це, особисто єпископ не повернувся до юліанського календаря. Обґрунтування доцільності такої реформи та повідомлення про впровадження григоріанського календаря єпископ докладно виклав у пасторському листі «Послання Пастирське Григорія Хомишина ... о післанництві українського народу в католицькій Церкві»³⁰.

Запровадження григоріанського календаря у Станіславівській єпархії стало серйозним викликом для українського національного руху, спричинивши розкол у суспільстві на прихильників і противників реформи. Сприйняття нового календаря в Галичині ускладнювали наступні чинники: рішуча опозиція з боку загальнонаціонального українського політикуму, брак належного канонічного обґрунтування для такого важливого кроку в житті ГКЦ, можливо, нечітка позиція А. Шептицького щодо доцільності реформи³¹. Члени Союзу Визволення України, наприклад, вважали, що така реформа навпаки може посилити розкол між галичанами і наддніпрянцями, замість «перешкодити російським заходам» в Галичині³².

²⁵ Пастирський лист Григорія Хомишина Єпископа Станіславівського до Клира Єпархії Станіславівської про Візантійство. 1931. Станіславів. С. 20. URL: <https://surli.cc/uvuoim>

²⁶ Ibid. С. 8-9.

²⁷ Ibid. С. 20.

²⁸ Хомишин Г. Парохіяльна місія... С. 26.

²⁹ Недавня О. Григорій Хомишин, єпископ...

³⁰ Послання Пастирське Григорія Хомишина Єпископа Станіславівського до Духовенства і Вірних своєї Єпархії о післанництві українського народу в католицькій Церкві. Станіславів, 1916. 43 с.

³¹ Уська У. Календарна реформа 1916 р.... С. 41.

³² Ibid. С. 38.

Особливе місце у розбудові ГКЦ того часу церковні ієрархи відводили чернецтву, пов'язуючи його з потребами українців Східної Галичини. Індустріалізація краю вимагала від Церкви нових форм монашого життя та служіння. Культурно-просвітницький рух, що зародився в середовищі греко-католицького духовенства ще в 19 ст., на початку 20 ст. охопив уже широкі верстви населення та спричинив до зростання авторитету Церкви, зокрема, чернецтва³³.

Г. Хомишин почав активно запрошувати до Станіславівської єпархії нові чернечі чини, зокрема східну гілку ченців Редemptористів, засновану у 1913 р. А. Шептицьким, надавав їм підтримку для побудови монастирів і каплиць, допомагав матеріально. Також дбав про розвиток жіночих чернечих згромаджень, таких як Сестри Службниць Непорочної Диви Марії, Сестер Св. Вікентія, Сестер Василянок (ЧСВВ)³⁴.

До початку Першої світової війни єпископ активно залучав до організації проведення парафіяльних місій Сестер Службниць. Вони мали улаштувати в церкві престіл, допомогти дружині священника приготувати варення і печиво для обідів, тощо³⁵.

У липні 1909 р. єпископська капітула Г. Хомишина передала будівлю, засновану інженером Осостовичем на вул. Петра Скарги, 17 м. Станіслава, у власність сестер ЧСВВ. На цій площі монахині заснували інститут для дівчат, початкову школу та учительську семінарію. За сприяння єпископа було споруджено праве крило нового комплексу, в якому розмістили монастир і згадані навчальні заклади.

У 1920-х рр. Г. Хомишин ініціював прибуття до Станіслава монахів Редemptористів, яким було надано парафію в передмісті Гірка, на вул. Голуховського для них було збудовано каплицю та монастирське приміщення³⁶.

Єпископ опікувався розвитком чернечого життя не лише у місті, але й на теренах усієї єпархії. За його ініціативи за гроші Сестер Службниць була споруджена захоронка під проводом сс. Службниць у Микуличині, для чого викуплена гуцульська хата із земельною ділянкою площею в 4 морги. Це була одна з перших захоронок в Галичині³⁷. Серед інших його намірів планувалося відновлення історичного Манявського Скиту, що, однак, не було реалізовано у зв'язку з початком Другої світової війни.

Про динаміку розвитку чернечого життя у Станіславівській єпархії свідчать кількісні показники: якщо на початок 1904 р. у єпархії функціонували один чоловічий та чотири жіночі монастирі, то до 1935 р. їхня кількість зросла відповідно до семи чоловічих і тридцяти чотирьох жіночих обителів³⁸.

Окрім цього єпископ Г. Хомишин активно займався будівництвом, ремонтом та реставрацією церков, каплиць, монастирів, усвідомлюючи важливість розширення церковної інфраструктури та доступності духовних послуг для вірян. На один з таких

³³ «Блажен той муж...». Життєвий шлях митрополита Андрея Шептицького (29.07.1865-1.11.1944): Фотоальбом до 150-річчя від дня народження Андрея Шептицького / Автор ідеї та керівник проекту П. Мельник. 2-е вид. Львів, 2016. С. 35.

³⁴ Галуцук Н. Із циклу програм...

³⁵ Мельничук П. Єпископ Григорій... С. 39.

³⁶ Галуцук Н. Із циклу програм...

³⁷ Пастир Добрий: Блаж. Свмч. Григорій Хомишин... С. 151.

³⁸ Галуцук Н. Із циклу програм...

храмів, збудований у селі Маріямпіль Галицького району (сьогодні – Івано-Франківський район, Дубовецька сільська громада) владика особисто пожертвував 20 тис. злотих³⁹.

Під час Першої світової війни Г. Хомишин закликав чоловіків вступати до Української Галицької Армії, направляв до неї військових капеланів. Вони мали ідеологічно й морально зміцнювати військо, адже на його переконання, місія Церкви не може бути відірваною від долі народу⁴⁰.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що місіонерська діяльність єпископа Г. Хомишина стала важливим чинником посилення ГКЦ, була багатогранною і включала духовне, культурне, соціальне та суспільне служіння, спрямоване на зміцнення віри та національний розвиток українського народу у першій половині 20 ст. Стратегічне бачення єпископа передбачало збереження ідентичності ГКЦ, посилення її авторитету серед вірних, активізацію світського мирянства, протидію секуляризаційним викликам та посилення внутрішньої структури Церкви за «прозахідною (латинською) традицією». Г. Хомишин вважав, що ГКЦ вже вийшла за межі візантійства, й повернення до нього розцінював як крок назад. Його місійна діяльність сприяла утвердженню християнських цінностей у суспільстві, заклала основи для стійкості ГКЦ перед політичними та ідеологічними загрозами, що з'явилися на території західноукраїнських земель після Другої світової війни у зв'язку з приходом радянської влади.

Незважаючи на деякі розбіжності, які були у Г. Хомишина із митрополитом А. Шептицьким щодо бачення майбутнього ГКЦ, вони не можуть применшити його заслуг перед цією Церквою. Його віддана місіонерська діяльність є яскравим доказом цього.

Подальші дослідження окресленої теми дозволять глибше осмислити вплив богословської спадщини Г. Хомишина на сучасну місіологію УГКЦ; застосування міждисциплінарного аналізу, зокрема, історико-богословського, соціологічного, культурологічного, дозволить з'ясувати механізми стійкості Церкви в кризові періоди та спрогнозувати її роль у збереженні національної ідентичності українців на сучасному етапі державотворення.

Iryna Fedoriv, Lesya Kostyuk

Missionary Initiatives in Pastoral Activities of the Bishop Hryhoriy Khomyshyn (1904–1945)

Abstract: The missionary initiatives of the Bishop of Stanislaviv Hryhoriy Khomyshyn (1904–1945) in the context of the socio-political, religious and spiritual situation in Eastern Galicia are analyzed in the article. The author examines the ideological and theological basis of his missionary activity, in particular the influence of the social teaching of the Catholic

³⁹ Лукашевський В. Блаженний Владика Григорій Хомишин: душпастир і будівничий. URL: <https://ugccif.org.ua/blazhennyj-vladyka-hryhorij-khomyshyn-dushpastyr-i-budivnychyj/>

⁴⁰ Блаженний свщмч. Григорій Хомишин // Блаженні мученики УГКЦ ХХ століття. Релігійно-інформаційна служба України. 2.01.2010. URL: https://risu.ua/blazhenni-mucheniki-ugkc-hh-stolittya_n34017

Church. Such practical forms of realization of the missionary activity of the church hierarch as organization of parish missions, support of Congregation, catechetical education of youth, attempts of reform initiatives for the Latinization of the Greek Catholic Church (GCC), in particular the implementation of the Gregorian calendar and celibacy for priests in the Eparchy of Stanislaviv are analyzed. Among the numerous areas of H. Khomyshyn's apostolic activity, practical missionary work was the most important. The author shows the role of H. Khomyshyn in the formation of a model of active pastoral care focused on the spiritual renewal of believers and strengthening the status of the Church in the society. H. Khomyshyn was a supporter of the Catholic Action, supported the idea that ordinary believers should be active participants in the 'salvation of souls', criticized the formal rituals of the Byzantine (Eastern) Church, believed that the GCC had already gone beyond Byzantium, and considered a return to it a step backward. Attention is drawn to the challenges and resistance faced by his missionary practice in the context of political confrontation, secularization of society, and intra-church discussions.

The work is based on sources, including Khomyshyn's pastoral letters and writings, memoirs of his contemporaries, and the latest historical and religious studies.

It is concluded that despite some disagreements that H. Khomyshyn had with the Metropolitan A. Sheptytsky about the vision of the future of the GCC, they cannot diminish his merits to this Church. His dedicated missionary work is a clear proof of this. Further research on this topic will allow a deeper comprehension of the influence of H. Khomyshyn's theological heritage on the modern missiology of the UGCC.

Keywords: Hryhoriy Khomyshyn, missionary activity, GCC, Eparchy of Stanislaviv, pastoral care, spiritual revival